

Устименко О.О., Рєпіна Є.Ю., здобувачі вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Лисько Т.Д., к.ю.н.

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕМПОРАЛЬНИХ МЕЖ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Правовий статус ембріона людини, правове регулювання відносин матері та ембріона, визначення обсягу їх прав, покладання цивільних обов'язків та відповідальності на матір за зрощення «нового життя» – це невичерпний перелік питань, що постають на даний момент перед українським законодавцем.

В юридичній науці склалося два підходи до проблеми правового статусу ембріона. Відповідно до першої точки зору, ембріон – це суб'єкт права, повноправний учасник правовідносин, прирівняний до людини. Друга точка зору визначає правове становище ембріона як частина організму матері, що прирівнюється до органів і тканин людини, або як річ, з приводу якої можуть виникнути правовідносини майнового характеру [1, с. 107].

Проблема визначення моменту початку життя людини є значущою з багатьох причин, при цьому й пов'язаних з медичною діяльністю. Аналіз юридичної і медичної літератури дозволяє виділити три підходи, відповідно до яких право на життя у людини набувається: 1) з народження (з моменту початку фізіологічних пологів – концепція, що діє на сьогоднішній день) 2) з моменту зачаття; 3) у різний термін внутрішньоутробного розвитку.

Початок життя з біологічної точки зору і право на життя у юридичному сенсі не співпадають і є предметом напруженої дискусії на сьогодні. На нашу думку, це є помилкою, тому що людина як біологічна істота розпочинає життя (у вигляді ембріону) в утробі матері як з медичної, так і з морально-етичної (духовної, релігійної, філософської) позицій. Факт народження людини (фізіологічний та юридичний) безпосередньо лише підтверджує її появу в суспільстві, однак жодним чином не знаменує початок її життя.

Момент припинення життя фізичної особи – це факт смерті людини, що підтверджується протоколом смерті мозку людини відповідно до положень Наказу МОЗ України № 821 від 23.09.2013 р. «Про встановлення діагностичних критеріїв смерті мозку та процедури констатації смерті людини».

Відповідно до причин смерті у юриспруденції виділяють смерть

природну та неприродну, зокрема насильну та випадкову.

Поняття смерті фізичної особи в юриспруденції та смерті людини медицині не завжди співпадає. Для медицини смерть є тривалим процесом, що відбувається певний період часу та має свої етапи. У медицині розрізняють клінічну та біологічну смерть [2, с. 6].

Фізична особа фактично може припинити своє життя з власної волі будь-якими способами, зокрема й шляхом самогубства. У випадку самогубства смерть людини перебуває у безпосередньому причинно-наслідковому зв'язку з усвідомленою поведінкою такої людини, у той час як при евтаназії смерть людини настає внаслідок поведінки (активної чи пасивної) іншої особи [3, с. 9].

Окремим способом припинення життя людини з власної волі є евтаназія. Евтаназія – припинення життя іншої людини лікарем у визначеному законом порядку на її усвідомлене прохання, обумовлене невиліковними фізичними чи/та моральними стражданнями в результаті невиліковної хвороби. Розрізняють два види евтаназії: з боку пацієнта та з боку лікаря. З боку лікаря виокремлюють активну та пасивну евтаназію [4, с. 103].

Застосування евтаназії будь-яким способом (як активним, так і пасивним) в Україні вважається недопустимим. Заборона евтаназії міститься в ч. 7 ст. 52 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

Відзначається класифікація Я.О. Триньової форм припинення життя іншої людини на прохання, в якій вказано, що ними є: 1) евтаназія; 2) ортаназія; 3) самогубство, асистоване лікарем (САЛ) [4, с. 103].

На сьогоднішній день, альтернативою евтаназії пропонується розглядати паліативно-хоспісну допомогу. Паліативна допомога і евтаназія розглядаються як протилежні, взаємовиключні практики. Відповідно, вважаємо, що лікар має зважити, чи буде евтаназія «кращим» рішенням на користь пацієнта порівняно з іншими формами допомоги і турботи.

Можемо виокремити три основних напрямки удосконалення КК України:

1) доповнити КК України обставиною, що виключає кримінальну протиправність діяння, підставою якої є умисне вбивство на прохання;

2) доповнити ст. 66 КК України обставиною, що пом'якшує покарання, у випадку вчинення умисного вбивства на прохання потерпілого;

3) доповнити КК України ст. 117-1 привілейованим складом «Умисне вбивство на прохання».

Вважаємо, що на даному етапі становлення та розвитку кримінально-правової політики України найбільш оптимальним є останній варіант.

Тому пропонуємо внести додаткову статтю з привілейованим складом до Розділу II Особливої частини КК України, доповнити чинний КК України статтею 117-1 «Умисне вбивство на прохання» такого змісту: *«Позбавлення життя смертельно хворого, термінального пацієнта, який терпить сильні фізичні чи моральні страждання, здійснене на осмислене прохання потерпілого, - карається ...»*.

Рано чи пізно перед Україною постане питання легалізації евтаназії, в тому числі й права людини на гідне закінчення життя, тоді виникне необхідність чіткого правового регулювання цих процесів. А поки дане питання є нерегульованим, право на життя залишається одним із основних прав, а також невідчужуваним та абсолютним правом, яке держава зобов'язалась захищати.

Література

1. Круглова О.О., Котляров С.О. Правове значення зачатої, але ще не народженої дитини за законодавством України та країн ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 6. С. 106-108.

2. Полянина А.К. Право на життя в період ембріонального розвитку человека. Вестник Московского государственного областного гуманитарного института. Серия: История, философия, политология, право. 2012. № 1. С. 80–83.

3. Соловйов А.В. Право людини на життя: цивільно-правові аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Львів, 2004. 19 с.

4. Біоетичні аспекти правового регулювання ейтаназії та суміжних з нею явищ в Україні: матеріали круглого столу з міжнародною участю / за ред. Я.О. Триньової. Київ, 2018. 105 с.

УДК 343.126.7(043.2)

Цезар А.Р., здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Літвінова І.Ф., к.ю.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ

Запобіжні заходи мають обиратися лише за наявності визначених у законі підстав та умов. Статтею 29 Конституції України встановлено, що кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність [1]. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність є також однією із засад кримінального провадження відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 7 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) і